

Motion

1976/77: 751

av herr Nilsson i Agnäs
om statens heraldiska verksamhet

För statens heraldiska verksamhet inrättades år 1953 en heraldisk sektion i riksarkivet, under ledning av en förste arkivarie och statsheraldiker (numera statsheraldiker) och en särskild nämnd, benämnd statens heraldiska nämnd. Denna nya organisation ersatte det gamla riksheraldikerämbetet. Efter riksdagens beslut (prop. 1973:69, LU 17, rskr 186) skall registrering av svenskt kommunalt vapen ske efter anmälan hos kungl. patent- och registreringsverket. Närmare föreskrifter har lämnats i Kungl. Maj:ts kungörelse om registrering av svenska kommunala vapen den 20 juli 1973 (SFS 1973:686; jfr SFS 1973:405 1 a s).

En uppdelning av statens heraldiska verksamhet i en beredande instans – riksarkivets heraldiska sektion jämte statens heraldiska nämnd – och en registrerande – patent- och registreringsverket – synes föga ändamålsenlig. Det naturliga torde vara att upplösa den heraldiska sektionen i riksarkivet och överföra dess befattningshavare till patent- och registreringsverket för att där utgöra en särskild heraldisk sektion eller hyrå, sidoordnad med t. ex. namnsektionen. Patent- och registreringsverket tjänstgör redan såsom namnmyndighet enligt föreskrifterna i namnlagen och registreringsmyndighet för svenskt kommunalt vapen. Sistnämnda funktion skulle kunna övertagas av den heraldiska myndigheten, förslagsvis benämnd statsheraldikerämbetet, till vilket i så fall regeringens beslutanderätt kan delegeras. Denna beslutanderätt synes aldrig ha varit lagligt reglerad men återgår otvivelaktigt på Konungens "fons honorum"-funktion med medeltida ursprung, vilket även antytts i prop. 1973:69 (s. 3). Att denna funktion kan delegeras är ej internationellt sett unikt; i Storbritannien är den således beträffande vapenförläningar delegerad till ett antal s. k. vapenkungar. En motsvarande delegering har f. ö. redan föreslagits av statens heraldiska nämnd i dess remissyttrande över 1972 års departementspromemoria.

Riksdagen har stundom motionsvis påpekats att statens heraldiska nämnd saknar heraldisk sakkunskap bland sina ledamöter. Beträffande motsvarande förhållanden i Finland må anföras som jämförelse: "Riksarkivet, vilket hos oss fungerar som heraldiskt fackämbetsverk, behärskar i första hand det gamla heraldiska och sfragistiska (sigillografiska) materialet, men estetisk specialskolning ligger utanför dess ramar. Statsrådet tillsatte därför 1957 en heraldisk kommission riksarkivet till hjälp. I kommissionen är även museal och konsthistorisk expertis företrädd. Dessutom tillhör en jurist kommissionen. Ordförande i denna kommission har varit riksarkivarie Yrjö Nurmio samt sedan 1969 författaren till denna artikel. Ända sedan sin tillkomst

har detta organ granskat alla nya vapen. Uppenbarligen har den på så sätt ökade sakkännedomen ytterligare skärpt den kontroll som nya vapen tvingats att passera." (professor Kauko Pirinen, Finlands territoriella vapen, *Finlands kommunvapen*, Helsingfors 1970, s. 25). Säsom heraldiskt sakkunnig ingår sedan 1969 även en känd heraldiker, G. von Numers, tidigare ordförande i Finlands heraldiska sällskap, i denna kommission.

I statens heraldiska nämnd i Sverige är däremot riksarkivarien och riksantikvariens självskrivna, varjämte regeringen (förut Kungl. Maj:ti) förordnar två ledamöter, av vilka den ene skall vara konstnärligt sakkunnig och föreslås av Akademien för de fria konsterna samt den andre äga sakkunskap på det juridiskt-administrativa området. Några krav på heraldisk sakkunskap uppställs däremot icke. Insikter på detta område förutsatts finnas hos den föredragande tjänstemannen, statsheraldikern och riksarkivet. Situationer kan dock uppstå, där jävsartade omständigheter föreligger, exempelvis vid motsatsförhållande till en kommun beträffande ett av statsheraldikern uppgjort förslag till kommunvapen. I en dylik situation skulle en neutral heraldisk sakkunnig ledamot vara en värdefull tillgång inom nämnden. Men även bortsett från dylika fall bör en heraldisk nämnd – liksom motsvarande finländska kommission – ha en speciellt heraldiskt sakkunnig ledamot och ej vara helt beroende av föredraganden. Detta synes desto angelägnare som nämnden har en uttalad karaktär av att vara ett forum för vetenskapliga bedömningsfrågor, men vare sig av verkscheferna eller de bada andra ledamöterna kräves formellt någon vetenskaplig meritering.

Skäl talar således för att även den svenska heraldiska nämnden tillföres ökad sakkunskap på det heraldiska området. Vederbörande, som bör vara vetenskapligt meriterad inom sakområdet genom utgivna skrifter eller på annat sätt, förordnas av regeringen efter förslag av heraldiska institutioner och organisationer verksamma inom landet, såsom Svenska nationalkommittén för genealogi och heraldik, Arvid Berghmans heraldiska stiftelse vid kungl. biblioteket, svenska avdelningar av Societas Heraldica Scandinavica, Svenska kommunalheraldiska institutet m. fl.

Under återopande av vad här anförts hemställs

att riksdagen måtte besluta att hos regeringen begära dels att statens heraldiska verksamhets beredande och registrerande instanser sammanförs till ett organ med självständig beslutanderätt, dels att i statens heraldiska nämnd måtte ingå en särskild heraldiskt sakkunnig, förordnad av regeringen efter gemensamt förslag av vissa heraldiska institutioner och organisationer.

Stockholm den 25 januari 1977

TORÉ NILSSON (m)

i Agnäs